

našeho národního probuzení. Pak obrátil se ke kritice literární, divadelní, výtvarnické a napsal řadu bystrých úvah do týdeníku Času a České strážce, později do deníku Času a Herbenovy Noviny. Nedávno zaznamenal jsem zde jako krásný čin lidský (nejen výtvarně naukový) jeho stať o Rembrandtovi z Ročenky Štencova kabinetu grafického. Jaroš není odborně řemeslný kritik estetický nebo lépe technický, ačkoliv proniká bystře i tuto stránku tvorby umělecké; Jarošovi, záku velkých anglických učitelů Ruskina a Carlyla, jest umění funkcí životnou a dílem *života*, prací na jeho etických statech všelidských, a s tohoto hlediska je vykládá, soudí, hodnotí. Jaroš jest z těch vzácných lidí, s nimiž můžeš v leccem nesouhlasit, aniž si jich proto méně vážíš; to proto, že jest duch opravdový a mužný.

Nové knihy (3)

Nákladem B. Kočího vyšla nedávno *Jiřího Mahena Ulička odvahy* (94 stran, 2 K). Autor nazývá svou hru „prajednoduchou komedií o třech aktech“ a v úvodním slově podtrhuje uměleckou nenáročnost svého díla: „aby nám nebylo tolik smutno, aby se mladí i staří klidněji porozhlédli, aby se žluté kachňátko prastarých situací před námi pro trošku toho smíchu, co v nás zbyl, komicky rozkáčhalo“, — proto prý napsal tuto knížku, v níž patrně přebásnil některé své studentské vzpomínky („Památce mladých let tě věnuji“). Dějištěm jest přízemní bytík jakéhosi úředníčka a samofilosofa mrzoutsky dobrácké observance v nějaké poloslepé uličce hradčanské, vysoko nad Prahou, mezi zahradami, jehož okna jsou položena tak, že jedním z nich mohou vnikat a vnikají opravdu do něho různé návštěvy, vítané i nevítané, slušné i méně slušné; tím utkává, zamotává i rozpoutává se nitka děje nenového, veseloherně konvenčního, misty bursíkosního, misty však také lidsky teplého, humorného, zábavného ve své šprýmovné prostoduchosti. Není to veselohera, jak ji bude žadati zítřek: drásavá karikatura o divokých grimasách vykloubeného lidství, ani ohňostrojevá fontána vtípu, gracie a rozmaru pod taktovkou Arielovou, je to hra starší známky: konec konců stará sentimentálníta přetřená misty bodrou obhroublostí, misty bohémskou lehkomyšlností, jež chce býti brána za životní odvalu nebo dokonce tvůrčí smělost. Přesto: není důvodů, proč vylučovati ji se scény Národního divadla. Teprve nyní těžko jest pochopiti důvody, proč byla intendanturou zakázána. Není k tomu zejména důvodů tak zvaných moralistických; i nezbývá jiný výklad — zniž to sebestarodárněji — než příliš úzkostlivým, klasicistickým vkusem, jakýmsi estetickým purismem intendantovým.

Tři významná díla krásné prózy z literatur severských byla nedávno vydána v českém překladě: ze švédštiny přeloženi *Venera von Heidenstam Karolíni* a vydání v Stýblově Knižovně vybrané četby (Část I, stran 231, za K 3,80); z norštiny převedena *Henrika Ibsena* první část proslulé historicko-filosofické trilogie *Cisafe a Galilejského* a vytištěna ve Světové knihovně (č. 1267—70); z dánštiny *Johannesa V. Jensena* epická skladba prózou *Královův pád* (u Topiče), řadící se k Ledovci přeloženému před rokem Emilem Waltrem a vydanému u Bradáče. O těchto knihách přinese Kmen brzy posudek odborný.

Šolc v Karlíně vydal *Karla de Weltra Granátníka cisařova* (104 stran, za K 1,70),

povídky z doby napoleonské, a Vilímek *Eduarda Bassa Fanyňka a jiné humoresky* (143 stran, za K 2,80).

Josef Lelek posílá nám otisk ze Zvonu, *Příspěvky k životopisu Boženy Němcové* (64 stran, za 1 K): vypisuje se tu, zčásti podle nových dokladů, poměr Němcové k přátelům a příznivcům Juliu Plošici, hraběti Hanušu Kolovratovi, Františku Ladislavu Vorlíčkovi, dále k mužii jejímu Josefu, a posléze pobyt její v Litomyšli, jemuž věnoval autor předtím jinou studii, otištěnou v Pokrokové revui r. 1914.

Jakub Deml v Jinošově u Náměště nad Oslavou vydal *Věštce*, dialog mezi mistrem a učedníkem (stran 27). Psal jsem o knihách Demlových již v České kultuře; ani o této nemohl bych říci nic, čeho neřekl jsem již tam. Pověděl-li o sobě Blake, že on jest pouze tajemníkem, který spisuje, co diktují mu neviditelní autoři, Deml může říci o sobě, že jest čtenářem rozmetené básně, kterou jest příroda i život: skládá k sobě s velkou pozorností jednotlivá písmena a vykládá je se stejným důmyslem, i neznám druhého autora v Čechách, který dovedl by ve svých vrcholných chvílích tolik vyčísti z jednotlivých polosmazaných nápovědí, narážek a znamení jako Deml. Ano, rozmetená, roztržitá a někde i mezerná báseň boží jest příroda, vesmír, lidstvo, společnost; někde psaná znameními, jichž neumí rozluštit člověk. Deml umí z ní mnoho přečísti, mnoho vyčísti: jest to nad všecko *pozorná* duše, *pozorné* srdce, básník *milosti* v celém širém smyslu tohoto vzácného slova.

Tschechische Anthologie: Vrchlický - Sova - Březina Übertragungen von Paul Eisner

Nakladatelství Insel v Lipsku vydává vkusnou sbírku žlutých knížek v lepence vázaných po 60 fenících s názvem Österreichische Bibliothek; vyšly tam mimo jiné výběr z Walthera von der Vogelweide, listy Stiftrovy, výběr z Komenského a Bratří českých a jako 21. svazček tato nová anthologie básnických překladů českých do němčiny (101 stránky; z nich má Vrchlický stránky 22, Sova 22, Březina 50, zbytek jest doslov autorův, v němž charakterisuje a hodnotí literárně, historicky i esteticky své tři vyvolené básníky). Anthologie p. Eisnerova stojí za povšimnutí po nejedné stránce.

Předně svou orientovaností estetickou, vkusem opravdu uměleckým, který projevuje při výběru básní, jež překládal. Výběr tento ukázal zejména Vrchlického v novém osvětlení. P. Eisner přeložil Němcům *jiného* Vrchlického než Grün nebo Adler; pomínil v něm zejména všeho, co dává se do našich školských čítanek a slovesností, básně o sujetech historických nebo legendárních, epigonskou epiku pilotovského aranžmentu. Jest charakteristické, že nejvíce básní vybráno jest z poslední knihy Vrchlického, Meče Damoklova, a ve výběru p. Eisnerově dostává se ke slovu básník intimní, lyrik meditativního kouzla a zpěvné melodie, krajinař šedého teskného kraje českého. Mimochodem řečeno: služba, již měl k dílu Vrchlického prokázati v širších rozměrech i někdo z Čechů; sestavit z něho knihu těch básní, jež leží jaksí mimo oficiální a reprezentační trati jeho díla, na nichž již včera ssedl se prach, básní, vyhovujících dnešnímu vkusu, a sblížit tak Vrchlického s novým mladým čtenářstvem, uměleky citícím, vychovaným v novější tvorbě básnické,

bylo by mnohem záslužnější než vydávati ročně po tlustém Sborníku, který ze čtyř pětín bývá knihou prázdnou a zbytečnou a i z poslední pětiny knihou hluchou pro širší obec čtenářskou.

Po druhé: p. Eisner jest dokonalý umělec-překladatel, to jest někdo, kdo dovede *stvořiti* útvar básnický *obdobný* útvaru překládanému, který se mu vyrovná výrazností, silou, novostí stylovou, slovně hudební a koloristickou: účelností a ostrostí celkové kvality *hudebně představivé*.

U nás vládnu stále o básnickém umění překladatelském představy nejzvrácenější. Překladatelé veršů z cizích jazyků domnívají se, že rozřeší šťastně svůj úkol, když přenesou v totéž rytmické schema, které má originál, logicky a gramaticky věrně obsah cizí básně. O věrnost logicky gramatickou jde jim nejprve; a stále tane jim na mysli kritik-filolog, který bude míti po ruce originál a bude srovnávat větu za větou, verš za veršem co do gramatické správnosti. Ale to jest pojetí úkolu překladatelského *podstatně netořivé*. Překladatelé měli by naopak klásti na svou činnost jako první požadavek: stvořiti ve svém jazyce báseň, která by byla *významnou, hodnotnou, silnou básní vůbec, sama o sobě beze zřetele k originálu*, která by okouzila literárně vzdělaného a vychovaného čtenáře, jenž nezná originálu a nikdy ho třeba nepozná. Kde nevyhoví se tomuto *prvnímu požadavku*, není nic platno, je-li naplněn požadavek věrného filologického přetlumočení. Na druhém místě budiž požadavek, aby byl vystižen, řekl bych, hudební charakter básně: její tempo, takt, instrumentační valér, zvukový temnosvit nebo plenér, náladově výrazná teplota, klima ztělesněné obraznosti. Teprve na třetím místě stůj požadavek obsahové přesnosti nebo věrnosti ve smyslu gramaticko-logickém. Kde jde o něj nebo hlavně o něj, jest nutno překládati prózou, a ne veršem!

Podati psychicko-hudební valér básně není možno nijakým logicko-gramatickým postupem analytickým — to jest možné jedině *tvorbou nové výrazové stylové obdoby*, nového pendantu básnický slovesného! Aby byl blízký smyslem svému vzoru, jest ovšem žádoucí, ale smyslová věrnost není doslovnost převodu filologicko-gramatického!

I v tomto směru může býti p. Eisner většinou našich překladatelů příkladem. Jest z překladatelů věrných, ale vystižení celkové intonace jest mu přece věcí hlavní; a místy vystihuje intonaci tak původně a silně, že přinutí i znalce originálu k tomu, aby si vyhledal báseň původní a znova zúčtoval a zvážil si její výbojnost a nosnost.

Janem Lierem,

kteří skonal 65letý dne 2. června, mizí z řad staršího spisovatelstva českého výrazná hlava: Lier byl svého času nejúčinnější a nejtemperamentnější publicista český. Dvoji brázdou vyryla Lierova činnost v českém písemnictví: Lier byl jednak *kulturní feuilletonista* velmi břitké ironie a stanoviska vášnivě exponovaného, jednak *novelista a romanopisec* — v tomto oboru ne ovšem hluboký a původní tvůrce-umělec, nýbrž zábavný, jiskrný, šumivý improvizátor-rutinér, nejčastěji zajímavý causeur v románové formě nebo karikaturista domácího lhotáctví a jankovství nejružnějších odrůd.

Jan Lier vstoupil do literatury pod záštitou Nerudovou, jemuž jest věnována

první kniha jeho novel o železničních sujetech, ale odklonil se záhy od Nerudy, u něhož se učil přece na počátku pozorovatelskému realismu, smyslu pro skutečnost přítomnosti, byl drsný, syrový, technický, a proto nepoetický podle školských poetik. Lier, který poznal jeden z prvních u nás Francii z vlastního názoru, dostal se ne do školy velikých mistrů realismu francouzského, Balzaca nebo Flauberta, nýbrž do podruží a vleku oslnivých bulvárových spisovatelů druhého a třetího řádu, takového Abouta nebo Alfonse Karra. U nich naučil se svůdně rutině vyprávěcí, obratnému aranžementu dějovému, umění zábavného a duchaplného šermu slovného, i jakémusi divadelně smyslnému koloritu, ale ovšem zabil si každý zárodek schopnosti samostatně a výrazně viděti a hodnotiti život, budovali přísné umělecky rytmické celky, vytvářeti díla opravdu básnická. Jeho povídky nebo romány Klin klinem, Píseň míru, Pokuta, V podruží litery, některé nevydané posud knižně, tak Vojtěcha Rývy nástupce a Magdalena, pohoršovaly na konci osmdesátých let nemálo upejpalky a puristy nejružnější observance jednak nečeským slovníkem, jednak ohňostrojem strakatých nápadů a paradoxů, nebo posléze odvážnými malbami erotickými: „Moravské ženy a dívky“ protestovaly alespoň kdysi v redakci Květů, kde vycházel malířský aktový román Lierův, ve jméno svého studu, těžce prý uraženého Lierovým adamitským štětcem. Dnes ovšem vidíme právě umělecké odvahy v beletrii Lierově pramálo; ale nicméně není možno upírati jí literárně historického vlivu. Působí, a zniží to sebeparadoxněji, působí podnes, nepravím že blaze, v moderní českou beletrii; v této škole učil se *Hladík* své domněle superiorní ironii, svému konverzačnímu espritu, své improvizované lehkomyšlné nekompozitnosti. Z Liera přejímá i dnes ještě *Sezima* ve svých románech, dějstvujících na malém městečku českém, nejen celé figury a scény, ale i sám pointový spád a ráz charakterisační a karikaturní, celé hladce rutinérské vedení lesklé, ale prázdné, povrchové, nejadrné, zvětralé linie kresebné. Bude to zábavná kapitola, až jednou splatí české literárně historické badání svůj dluh Lierovi a vypíše jeho působení na žáky, kteří v známé české stoudnosti oběma rukama brali ze svého mistra a ústy jej zapírali a přemlčovali, — neboť v literatuře jsou přibuzenstva kompromitující, k nimž se nechce znáti literární proc.

Více vnitřní hodnoty než povídky a romány mají nesporně *Feuilletony* Lierovy, sebrané v několika svazcích Kabinetní knihovny (1885 a n.). Zde jest mnohé jiskrné slovo opravdového přesvědčení kulturního, mnohá statečnost myšlenková i výrazová, mnohý dobrý výpad a mnohá dobrá rána do domácí zatuchliny, lokální nadutosti, zbrklého diletantismu, škodlivé pruderie a prolhaného tartuffství českého i moravského. Jimi přežije Lier přítomnost, pro ně pokloní se mu i v budoucnosti, jsem si tím jist, mnohé hrdé čelo, mnohé čestné mladé umělecké srdce.

Nové knihy (4)

Nákladem Topičovým vyšla jako 9. svazek *Sebraných spisů Josefa Holečka* pátá kniha *Našich Adamova svatba* (I. část). Stran 408, za K 5,60. O jihočeském epose Holečkově přinese náš list později studii literárně kritickou.

Nakladatelství Fr. Borového vydalo *Richarda Weinera* knihu povídek *Nelečný divák a jiné prózy*. (6. kniha Žatvy, stran 295, za K 5,40.) Vznikem svým i vý-